

۲۰۱۳/۶/۳۰

جليل غني

اجماع ملی اصطلاح جدید در سیاست افغانستان

با نزدیک شدن انتخابات سومین دور ریاست جمهوری افغانستان، فعالیت های سیاسی گروه ها، احزاب سیاسی، اشخاص انفرادی در داخل و خارج افغانستان و سایر مراجع ذیصلاحه و فرصت طلب نیز افزایش یافته و از هر دهن سخنی بگوش می رسد. تفکر و نسخه هایی را که این گروه ها و افراد ارئه می دارند می توان چنین خلاصه نمود:

- برخی به این عقیده اند که اصلاً انتخابات در افغانستان مفهومی ندارد و باید راه دیگری جست و جو گردد و یک دوره انتقالی دیگری رویکار آید تا زمینه انتخابات آزاد و منصفانه در افغانستان فراهم گردد و مردم هم به معنی واقعی انتخابات آشنا شوند. چون هنوز ملت برای انتخابات آماده نیست. همان کلماتی که پیش از دهه دیموکراسی دوران سلطنت، به خورد مردم داده می شد، در حالیکه ملت امروز افغانستان با ملت چهل سال قبل بسیار تفاوت دارد و امروز ملت افغانستان با پشت سر گذاشتن سی و پنج سال جنگ، چه به مقابل تهاجم قشون سرخ، چه جنگ های تنظیمی و چه هم جنگ در برابر طالب و القاعده که تا همین اکنون ادامه دارد، چنان به اصطلاح کار کشته و آب دیده شده اند که دیگر به خوبی می توانند سرنوشت خود را خود تعیین کنند.
- گروه دیگر به این باورند که آقای کرزی و گروه او در صدد به تعویق انداختن انتخابات و تداوم قدرت و سلطه سلاله کرزی، به احتمال قوی قیوم کرزی برادر او می باشد و از هم اکنون زمینه سازی هایی را بکار می برد.
- برخی دیگر به این نظر اند که یک اجماع ملی باید در باره آینده افغانستان تصمیم بگیرد.
- و تعدادی هم فکر می کنند که قانون اساسی افغانستان باید تعدیل شود و نظام پارلمانی در افغانستان روی کار آید.

هر یک از این باورها، باردار سلیقه و ذوق گروه های متفاوت است که راه رسیدن به قدرت را بر مبنای همان روش تشخیص می دهند. آنانیکه فکر می کنند انتخابات نباید دایر شود، زیرا به عقیده آنها اوضاع امنیتی مساعد نیست امکان زد و خورد و تلفات موجود است و سیستم کارآمد انتخاباتی در افغانستان وجود ندارد و باید نخست نظام نوینی رویکار آید تا یک سیستم درست و مورد قبول انتخاباتی را پی ریزی کند. آنها خوب می دانند که اگر در انتخابات کاندید شوند برنده خواهند بود و یگانه راه رسیدن به قدرت را التوای انتخابات و تشکیل یک دوره مؤقت آنها مبتنی بر فارمولی که خود شان وضع می کنند، نسخه می دهند تا بدین ترتیب بتوانند بر اریکه قدرت تکیه زنند. کشور پهناور هند با همه بلوغ و تجربه سیاسی که یکی از بزرگترین دیموکراسی های جهان خوانده می شود در هر انتخاباتی که در آن کشور دایر می گردد شاهد صد ها نفر تلفات است ولی باز هم با تعهدی که به دیموکراسی دارد با هر مشکلی چه لوژستیکی و چه امنیتی مقابله نموده و انتخابات را دایر کرده است.

شکی نیست که قدرتمندان و اشخاص متنفع نقش عمده ای برای به پیروزی رسانیدن گروه ها و یا اشخاص مورد نظر شان در شرایطی مثل افغانستان می داشته باشند ولی روشنگری هایی که حالا باآزدای مطبوعات و تعدد رسانه های همگانی میسر گردیده، و یقیناً نقش عمده ای در معرفی چهره ها و مشی های سیاسی و پلان های آنها برای افغانستان ایفا می کند، امید واری موجود است که نتیجه انتخابات بعدی از دو انتخابات ریاست جمهوری قبلی بهتر باشد. و این رسانه ها بتوانند در شناختاندن و معرفی کاندیدان ریاست جمهوری نقش تعیین کننده ای ایفا کنند. ولی پیشنهاد دیگری که درین اواخر در رابطه با آینده افغانستان مطرح می شود و از چندین مرجع شنیده شده، اصطلاح « اجماع ملی » است.

این اصطلاح را دو ماه قبل زلمی خلیلزاد سفیر سابق ایالات متحده در افغانستان، عراق، و ملل متحد در مصاحبه خود با آقای قوی کوشان بکار برد و گفت که یگانه راه نجات افغانستان از بحران موجوده تشکیل یک اجماع ملی است تا بتواند این معضل را حل نماید. قبل بر آن هم به همین مفهوم و بدون اینکه نامی از اجماع ملی برده شده باشد از طرف گروه دیگری پیشنهاد گردید و آن تشکیل کنفرانس دیگری مثل کنفرانس بئن بود که به نظر این گروه به بیراهه کشانیده شد و لذا باید کنفرانس دیگری به اشتراک تقریباً یکصد نفر از داخل و خارج افغانستان برای طرح

د پائو شمیره: له ۱ تر ۳

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

پاڼه: دليکنې دليکنيزې بڼې پاڼوالې د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په خیر و لولئ

حکومت مؤقت ديگري دايړ گرځد. يعنى كه خط بطلانى بر آنچه تا كنون شده كشيده شود و نظام ديگري ساخته شود.

همچنان بناغلي قسيم فهم معاون كرزى هم اخيراً از « اجماع ملي» سخن گفت و ياد آور شد كه اجماع ملي را تنها دولت افغانستان حق دارد تشكيل دهد نه كسان ديگري از خارج افغانستان و اما آقاي حامد كرزى آنرا به نحو ديگري مطرح نمود و گفت اجماع ملي بايد دو يا سه كانديد را تشخيص و معرفي نمايد تا تنها همين دو سه كانديد در انتخابات رياست جمهورى رقابت نمايند كه بسيار شباهاهت مي رساند به شوارى « اهل حل و عقد» دوره حكومت تنظيمى (ربانى مسعود) براى دوام شان در قدرت در كابل تشكيل شده بود.

« اجماع ملي» اصطلاح جديدي در امور سياسى افغانستان است. در تاريخ افغانستان «لويه جرگه» هميشه موضوعات مهم و سرنوشت ساز اين كشور را حل نموده و در موارد مختلف يا شخص اول مملكت و يا هم رهبران قومى، در صورت عدم موجوديت حكومت مشروع، چنين جلسه اى را دايړ و موضوعات را مطرح و حل نموده اند. از نخستين جرگه ملي كه در سال ۳۶۶ هجرى قمرى مطابق ۹۷۷ ميلادى در زمانى دايړ گرديد كه اختلافات داخل خانواده غزنويان سلطنت را به خطر سقوط مواجه ساخته بود و توانست با حل اين اختلافات ناصرالدين سيكتگين را بحيث پادشاه كشور تعيين نمايد، تا لويه جرگه اخير كه قانون اساسى جديد را بعد از سقوط دادن حكومت طالبى تصويب كرد، همه و همه عالى ترين مرجع تصميم گيرى در نظام سياسى افغانستان و اتخاذ تصاميم در مساييل عمده ملي بوده است.

اما براى بار اول اصطلاح «لويه جرگه» بجاي «جرگه ملي» در سال ۱۳۰۱ هجرى شمسى مطابق ۱۹۲۲ ميلادى در زمان سلطنت اعليحضرت امان الله خان غازى بكار برده شد كه در آن نمايندگان مردم (نظامنامه اساسى دولت عليه افغانستان را به تاريخ "اول حوت ۱۳۱۰ هـ ش") به تصويب رسانيدند. در هر جرگه، كنفرانس، مجمع و گردهم آنى، و يا هر نام ديگري كه مى خواهيد بر آن بگذاريد، موضوعات اساسى كه بايد در نظر گرفته شود چنين خواهد بود:

- * آجنداي اين جرگه شامل چه موضوعاتيست و چه تفاهماتي براى طرح آجندا قبلاً بعمل آمده است؟
- * چه مرجعى تشكيل چنين كنفرانس ويا مجمعى را دعوت ميكند؟
- * مصارف تدوير مجمع شامل امنيت كنفرانس و نمايندگان، مصارف انتخاب نمايندگان، انتقال واعاشه و اباطه آنها را از چه منبعى تمويل ميگردهد؟

تصاميم جرگه ها و كنفرانس ها زمانى مشروعيت مى داشته باشد و قابل تعميل ميگردهد كه نخست خود جرگه ها و يا كنفرانس ها مشروعيت داشته است. جرگه هاى كه در سطح ملي دايړ گرديده يا به دعوت دولت برسر اقتدار و يا در صورت پراگندگى در دستگاه دولت و هرج و مرج داخلى، رهبران قومى و نژادى ابتكار عمل را بدست گرفته اند و كشور را از بحران نجات داده اند.

كنفرانس هاى كه در رابطه با اوضاع افغانستان دايړ گرديده و سرنوشت ساز بوده مثل كنفرانس بن زمانى مشروعيت پيدا نموده كه در عدم موجوديت يك دولت قابل قبول بر سر اقتدار و برسميت شناخته شده از طرف جامعه بين المللى، با اشتراك گروه ها و يا افراد و جوانب مؤثر و تاثيرگذار بر اوضاع، تحت نظر جامعه بين المللى، مخصوصاً ملل متحد، دايړ گرديد. فراموش نكنيم كه در آن زمان حكومت طالبى، كه تنها از طرف پاكستان، اتحاديۀ امارات عربى و عربستان سعودى طى پنج سال و اندكى بيش از پنج سال به رسميت شناخته شده بود و در شرف سقوط مطلق بود كه كنفرانس بن دايړ گرديد.

از جانب ديگر تصاميم جرگه ها و كنفرانس ها زمانى قابل تطبيق و تعميل است كه تضمين اجرائى داشته باشد در غير آن همه بخاطر داريم كه در دوران مقاومت عليه تهاجم قشون سرخ بر افغانستان، چندين كنفرانس و جرگه چه در داخل افغانستان و چه در خارج افغانستان دايړ گرديد كه هيچ کدام جنبۀ عملى پيدا نكرد. از آن جمله مى توان از كنفرانس قوماندانان جهادى در ساغر مربوط ولايت غور، كنفرانس بزرگ هرات در دوران حكومت تنظيمى، كنفرانس هاى قبرس، فرانكفورت، روم و اسلام آباد، مكۀ معظمه و تهران و . . . نام برد.

تصاميم هيچ يك از اين كنفرانس ها تطبيق شده نتوانست براى اينكه يا مشروعيت نداشت و يا تضمين اجرائى. حالا كه بعضى ها در صدد تدوير يك اجماع ملي هستند، بدون در نظر داشت آنچه گفته شد، هرگونه تصميمى كه اتخاذ گردهد، مخصوصاً اگر تضميناتي براى اجرائى تصاميم نداشته باشد، مشكل است كه بتواند معضله افغانستان را

حل نماید بلکه گره‌های دیگر خواهد افزود. مگر اینکه جرگه دیگری به توافق حکومت موجوده که قانون اساسی افغانستان صلاحیت تدویر لویه جرگه را به آن می‌دهد، دایر شده بتواند مگر آن لویه جرگه هم مطابق به ماده یکصد و دهم قانون اساسی فعلی که حکم می‌کند «لویه جرگه متشکل است از:

۱ - اعضای شورای ملی

۲- روسای شوراهای ولایات و ولسوالی‌ها است ناقص است چون نمایندگان شوراهای ولسوالی‌های افغانستان در آن حضور ندارند.

طوری‌که همه می‌دانند انتخابات شورا‌های ولسوالی‌ها بنا بر هر ملحوظ سیاسی و اداری و یا دلیل دیگری که بوده دایر نشده و بناءً چنان لویه جرگه «عالی‌ترین مظهر اراده مردم افغانستان»، به حکم قانون اساسی، بوده نمی‌تواند. سؤالی که در اذهان خطور می‌کند اینست در حالیکه افغانستان یک میکانیزم تاریخی برای حل معضلات ملی و رفع بحران‌های داخلی دارد، آیا اجماع ملی می‌تواند جا نشین این میکانیزم تاریخی گردد؟

با نظر اجمالی بر تاریخ افغانستان و تاریخ دایر شدن جرگه‌های ملی و بعد لویه جرگه‌های سرنوشت ساز، درمی‌یابیم که این جرگه‌ها هم مشروعیت داشته است و هم تضمین اجرائی.

** مشروعیت به این دلیل که یک دولت بر سر اقتدار و یا هم منتفدین قومی در صورت بحران سیاسی و ملی و به خطر افتادن تمامیت ارضی و استقلال افغانستان آنرا دایر کرده اند و هم نمایندگان منتخب، به هر شکلی که انتخاب شده بودند، چه به شکل عنعنوی قبیله‌ای و یا نحوه دیگری، این تصامیم را اتخاذ کرده بودند.

** تضمین اجرائی به این دلیل داشته است که اشتراک کنندگان این جرگه‌ها قسماً مجریان تصامیم هم بوده اند یعنی که در تطبیق تصامیم مستقیماً به نحوی از انحا نقش داشته اند. و یا هم در صورت بحران داخلی مثل حوادث قبل از سال ۲۰۰۱ که کنفرانس بئن دایر گردید نیروهای اشتراک کننده‌ای از اقشار و طبقات و اقوام و جناح‌های مختلف مؤثر در تصمیم‌گیری شریک بودند.

چنین تضمیناتی در اوضاع فعلی و پیچیده افغانستان یکی دیگر از پیچیدگی‌هایی است که قضیه افغانستان دارد. در افغانستان، اکنون نه تنها کشورهای منطقه‌علاق و منافع و نگرانی‌های مشروع دارند بلکه جامعه بین‌المللی هم نگرانی‌های مشروع و منافی دارد. افغانستان دیگر آن کشور منزوی و بی‌اهمیت در مناسبات بین‌المللی قرون هجدهم و نوزدهم و حتی بیستم نیست. بلکه امروز افغانستان در محور سیاست‌های منطقه و جهان قرار دارد. تصامیمی که در باره آینده افغانستان اتخاذ می‌گردد، خواهی‌نخواهی مورد علاقه و دلچسپی همسایگان افغانستان، منطقه و جهان است. بناءً تضمینات اجرائی آن، هم منطقی و هم جهانی خواهد بود یعنی تعهد همسایگان و منطقه و جامعه جهانی، حد اقل برای فراهم‌آوری تسهیلات و همکاری در تطبیق آن تصامیم، لازمی خواهد بود.

برای ایجاد یک جامعه قانونمند که هدف غائی است باید راه‌های قانونی حل مشکلات افغانستان جست و جو گردد. منظور از این تذکرات دفاع از دولت فعلی و یا عمل کرد آن نیست بلکه منظور آن است تا با چنین روش‌های قانونی راه اصلاح نظام و قوانین جست و جو گردد تا باشد که در ایجاد یک جامعه قانونمند ممد واقع شود.

پایان

د پانو شمیره: له ۳ تر ۳

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولئ